

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

สิทธิของผู้ต้องขังในเรื่องต่าง ๆ ที่เป็นสิทธิขั้นมูลฐานซึ่งผู้ต้องขังพึงได้รับการปฏิบัติในฐานะที่เป็นมนุษย์และพลเมืองของประเทศ ซึ่งการติดต่อสื่อสารไม่ว่าจะเป็นทางจดหมาย ทางโทรศัพท์ และการได้รับการเยี่ยม มีการบัญญัติรับรองและคุ้มครองไว้ในกฎหมายที่สำคัญคือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 36 “โดยกำหนดให้บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยทางที่ชอบด้วยกฎหมาย การตรวจ การกักหรือการเปิดเผยสิ่งสื่อสารที่บุคคลมีติดต่อถึงกันจะกระทำด้วยประการอื่นใดเพื่อให้ล่วงรู้ถึงข้อความในสิ่งสื่อสารทั้งหลายที่บุคคลมีติดต่อถึงกันจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน”

แม้ผู้ต้องขังจะถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพบางประการจากการกระทำผิด แต่ก็จะไม่ถูกตัดขาดจากโลกภายนอก ซึ่งผู้ต้องขังสามารถติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอกได้โดยทางจดหมาย ทางโทรศัพท์ และการได้รับการเยี่ยม

ประเทศไทยได้มีการพัฒนากฎหมายราชทัณฑ์ให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลมากขึ้น โดยการประกาศใช้พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 และกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ที่ใช้ในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังและกำหนดแนวทางปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล โดยเฉพาะการเอาใจใส่ปรับปรุงมาตรฐานความเป็นอยู่ของผู้ต้องขังและการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในฐานะที่เป็นมนุษย์มากขึ้น

จากการศึกษาวิเคราะห์บทบัญญัติของกฎหมายราชทัณฑ์โดยเฉพาะในส่วนของสิทธิในการติดต่อสื่อสารซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานและสำคัญต่อการดำรงชีวิต พบว่าบทบัญญัติส่วนใหญ่กำหนดให้ความคุ้มครองสิทธิเหล่านี้ไว้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลเพียงแต่ในทางปฏิบัติไม่สามารถให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังตามที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการบริหารงานเรือนจำต้องประสบปัญหาสำคัญหลายประการทั้งด้านบุคลากร ปัญหาด้านงบประมาณ ปัญหาด้านสถานที่ ปัญหาด้านประสิทธิภาพและทัศนคติของเจ้าพนักงานเรือนจำ นอกจากนี้ยังพบว่ากฎหมายราชทัณฑ์ของไทยไม่มีการบัญญัติคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังบางประการให้เป็นไป

ตามมาตรฐานสากล ทั้ง ๆ ที่ในทางปฏิบัติมีการวางแผนปฏิบัติของกรมราชทัณฑ์ให้เรือนจำต่าง ๆ ให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังในข้อนั้นสอดคล้องกับมาตรฐานสากลแล้ว ซึ่งสามารถสรุปประเด็นสำคัญเกี่ยวกับสิทธิในการติดต่อสื่อสาร

เสรีภาพการติดต่อสื่อสารในรูปแบบจดหมาย มีปัญหาในการติดต่อสื่อสารในกรณีที่เจ้าพนักงานเรือนจำการตรวจสอบเนื้อหาจดหมายที่ส่งเข้ามาและส่งออกไปภายนอกเรือนจำ โดยไม่มีกฎหมายให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานให้กระทำได้โดยตรง ทำให้การกระทำดังกล่าวอาจฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 37 ที่บัญญัติรับรองบุคคลมีสิทธิเสรีภาพได้โดยไม่ถูกแทรกแซงจากบุคคลใด รวมทั้งรัฐในการกระทำการใดเพื่อให้ล่วงรู้ข้อความในการสื่อสารนั้น โดยกำหนดข้อยกเว้นไว้เฉพาะกรณีที่มีกฎหมายให้อำนาจไว้

ดังนั้นควรมีกฎหมายให้อำนาจเจ้าพนักงานเรือนจำในการตรวจสอบเนื้อหาจดหมาย โดยอ้างว่าเพื่อความสงบเรียบร้อยในเรือนจำ ทั้งนี้เพื่อมิให้เกิดกรณีที่เป็นการละเมิดสิทธิผู้ต้องขังที่ได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ

จากการศึกษาพบว่า ประเทศอังกฤษ ประเทศญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกาต่างมีกฎหมายให้อำนาจเจ้าหน้าที่เรือนจำในการตรวจสอบจดหมายระหว่างผู้ต้องขังกับบุคคลภายนอกแตกต่างกันคือ ประเทศอังกฤษกำหนดให้การตรวจสอบจดหมายของผู้ต้องขังเฉพาะที่มีความเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดอันตรายหรือหลบหนีทุกฉบับ ประเทศญี่ปุ่นนั้นก็กำหนดให้อำนาจเจ้าหน้าที่เรือนจำในการตรวจสอบจดหมายของผู้ต้องขังไว้ในกฎหมาย ส่วนประเทศสหรัฐอเมริกากำหนดการตรวจสอบจดหมายผู้ต้องขังให้กระทำเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ด้านความปลอดภัยของเรือนจำ ดังนั้น

ส่วนเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์ที่เรือนจำอนุญาตให้นักโทษใช้ แต่ต้องอยู่ภายใต้กฎระเบียบเรือนจำโดยการใช้โทรศัพท์ติดต่อระหว่างผู้ต้องขังกับบุคคลภายนอกนั้น มีข้อจำกัดบางประการไม่ว่าจะเป็นในเรื่องระยะเวลาที่น้อยของการใช้โทรศัพท์ เพื่อประโยชน์ด้านความปลอดภัย ความมั่นคงของเรือนจำ เมื่อพิจารณากฎหมายไทย ข้อบังคับกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการเยี่ยมการติดต่อของบุคคลภายนอกต่อผู้ต้องขังและการเข้าดูกิจการหรือติดต่อการงานกับเรือนจำ ได้กำหนดจำนวนเวลาในการบริการ โทรศัพท์โดยไม่คำนึงถึงลำดับชั้นของนักโทษ ไม่ว่าชั้นใดก็ได้รับสิทธิการใช้โทรศัพท์ต่อครั้งเป็นเวลา 5 นาทีเท่านั้นถือว่าจำนวนระยะเวลาสั้นเกินไป

จากการศึกษาพบว่า มาตรฐานสิทธิในการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องขังประเทศสหรัฐอเมริกาให้เวลาในการใช้บริการ โทรศัพท์ตั้งแต่ห้านาทีถึงยี่สิบนาที และการใช้โทรศัพท์ของเรือนจำ นักโทษได้รับอนุญาตให้ใช้โทรศัพท์สาธารณะที่ติดตั้งในเรือนจำสัปดาห์ละ 2-3 นาที รวมทั้งการให้ใช้โทรศัพท์ฉุกเฉิน เช่นการติดต่อทนายความ แต่สำหรับเรือนจำในประเทศไทย กำหนดระยะเวลาการใช้บริการโทรศัพท์โดยไม่ขึ้นอยู่กับการประเภทของผู้ต้องขัง ไม่ว่าจะเป็นนักโทษ

เด็ดขาด ชั้นกลาง ชั้นดี ชั้นดีเยี่ยม ก็กำหนดระยะเวลาเท่ากัน จึงควรกำหนดระยะเวลาในการใช้บริการเท่ากันแต่แตกต่างกันในจำนวนครั้งในการใช้บริการ โทรศัพท์ต่อสัปดาห์ เช่น นักโทษเด็ดขาดชั้นเยี่ยม ให้ใช้บริการได้ 2 ครั้งต่อสัปดาห์ เป็นระยะเวลา 15-20 นาทีต่อครั้งแล้วก็กลับไปตามประเภทของนักโทษเพื่อเป็นแรงจูงใจให้ผู้ต้องขังปฏิบัติตนให้อยู่ในกฎระเบียบของเรือนจำ ซึ่งจะได้อิทธิพลในการติดต่อสื่อสารกับญาติ พี่น้องมากขึ้น

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้เขียนขอเสนอแนะในการให้ความคุ้มครองสิทธิตามกฎหมายของผู้ต้องขังในประเทศไทยให้มีความเหมาะสม เป็นธรรมและสอดคล้องกับมาตรฐานสากล รวมทั้งเกิดผลจริงขึ้นในทางปฏิบัติ เพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถดำรงชีวิตอยู่ในเรือนจำ โดยได้รับการปฏิบัติในฐานะที่เป็นมนุษย์โดยใกล้เคียงกับพลเมืองโดยทั่วไป ดังนี้

การแก้ไขบทบัญญัติกฎหมายให้สอดคล้องกับทางปฏิบัติและมาตรฐานสากล เพื่อให้มีการกำหนดหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังไว้อย่างชัดเจน เพราะบางกรณีกฎหมายบัญญัติคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังไว้ไม่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล หรือไม่มีการบัญญัติ รับรองสิทธิบางประการของผู้ต้องขังไว้ในกฎหมาย แม้ว่าในทางปฏิบัติกรมราชทัณฑ์จะออกหนังสือกรมราชทัณฑ์กำหนดแนวทางให้เจ้าหน้าที่เรือนจำปฏิบัติให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลก็ตาม ซึ่งบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิในการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องขังที่ควรแก้ไข คือ เสรีภาพในการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องขัง มีการบัญญัติคุ้มครองให้ผู้ต้องขังได้รับสิทธิที่จะติดต่อกับบุคคลภายนอกไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ โดยข้อกำหนดกฎหมายและทางปฏิบัติการราชทัณฑ์ไทยเกี่ยวกับสิทธิในการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องขังสอดคล้องกับมาตรฐานสากล

การตรวจสอบข้อความในจดหมายที่ส่งถึงหรือส่งจากผู้ต้องขังนั้น ไม่พบว่ามี การบัญญัติให้อำนาจเจ้าหน้าที่ไว้อย่างชัดเจนในกฎหมาย มีเพียงการกำหนดแนวทางปฏิบัติไว้ในหนังสือกรมราชทัณฑ์ ทำให้การกระทำของเจ้าหน้าที่ดังกล่าวอาจเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องขังที่รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันรับรองไว้ในมาตรา 36 จึงควรแก้ไข ดังนี้

1. ควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติราชทัณฑ์มาตรา 33 โดยบัญญัติให้อำนาจเจ้าพนักงานเรือนจำในการตรวจสอบข้อความในจดหมายที่ส่งออกหรือส่งถึงผู้ต้องขังไว้โดยเฉพาะ เพื่อให้การกระทำนั้นไม่ขัดรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 36 และไม่เป็น การละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของผู้ต้องขัง

2. แก้ไขหลักเกณฑ์เงื่อนไขและแนวทางปฏิบัติในการให้บริการโทรศัพท์สาธารณะแก่ผู้ต้องขังในเรือนจำหรือทัณฑสถานตามที่ระบุไว้ใน หนังสือกรมราชทัณฑ์เกี่ยวกับเรื่องการชักซ้อมแนวทางปฏิบัติในการให้บริการโทรศัพท์สาธารณะแก่ผู้ต้องขัง โดยแก้ไขหลักเกณฑ์ของการให้บริการโทรศัพท์แก่ผู้ต้องขังในเรื่องระยะเวลาในการใช้บริการทางโทรศัพท์ ไม่ว่าจะเป็นนักโทษเด็ดขาด ชั้นกลาง ชั้นดี ชั้นดีมาก หรือชั้นดีเยี่ยมก็ตาม ควรมีการกำหนดระยะเวลาขั้นต่ำไปจนถึงระยะเวลาสูงสุดที่นักโทษจะได้รับสิทธิในการใช้บริการ เช่นนักโทษชั้นดีเยี่ยม อาจกำหนดระยะเวลาในการใช้โทรศัพท์ที่น้อยกว่าต่อสัปดาห์ แล้วก็ลดหลั่นไปตามประเภทของนักโทษเพื่อเป็นการจูงใจให้ผู้ต้องขังปฏิบัติตามเป็นคนดีอยู่ในกฎระเบียบเรือนจำ เพื่อจะได้รับสิทธิในการติดต่อสื่อสารกับครอบครัว ญาติ พี่น้องมากขึ้น